

njuje dopis opata Alberta, ki je ondi načelnik bil od leta 1677. do leta 1727. Tu se med drugim nabaja pismo opata iz Št. Petra pri Salzburgu na opata v Št. Pavlu, v katerem se v nemškem jeziku bere sledeče:

„Nadejam se, da se bode stvar za romarsko cerkev „Marija pomagaj“ poleg Vitinja (v Goršiški dolini), kjer očitno potrebujejo spovednika, ki bi v stanu bil dohajajoče slovenske romarje spovedovati, konečno se vendar ugodno rešila. Moj P. Armand Haubmann, rodom Horvat, je uže poprej nekoliko razumel slovenski jezik. Ker pa, prečastiti gospod, imate v Št. Pavlu duhovnike, ki so v slovenskem jeziku dobro izurjeni, bilo bi mi posebno milo, da bise P. Armand ondi še bolje podučil v tem jeziku“.

To pismo nam je iz narodnega stališča na več strani velike važnosti. Kaže nam namreč prvič, da samostan Št. Pavla, ki je takrat več fará imel v Dravski dolini, si je pošteno prizadeval vstrezati narodnim potrebščinam slovenskega ljudstva, s katerim je občeval; — kaže nam pa tudi drugič, da je opat nemškega samostana Št. Peterskega na Salcburškem resno voljo imel, romarski cerkvi „Marija pomagaj“ (Maria Hilf), ki je z njegovo proštijo Vitinsko na Koroškem združena bila, dati duhovnika, ki bi mogel izprva vsaj nekoliko vstrezati zahtevam ljudstva slovenskega, pozneje pa popolno trden bil jezika slovenskega. In to izurjenost v slovenščini naj bi Salcburški benediktinec si prilastil v samostanu benediktinskem v Št. Pavlu. Tako so si zastopniki cerkve prizadevali pravični biti narodu slovenskemu uže pred 200 leti!

## Politične stvari.

### O prestroji višjih ces. uradnikov v Avstriji.

O potrebi tega prestroja je česki časnik „Politik“ pod naslovom: „Ueber den Verwaltungsorganismus in Oesterreich“ prinesel znamenite članke, v katerih med drugim pride na pretres tistih mož, ki dandanes stojé na čelu c. k. deželni vlada ali z imenom „ces. namestnikov“ ali pa „ces. deželnih predsednikov“.

„Politik“ v tem oziru piše: Ker Istra in Gorica imate deželno vlado v Trstu, Predarelska v Inspruku, in ker na mesto žalibog prezgodaj umrlega viteza Kalline ni za Moravsko še imenovan drug ces. namestnik, imamo tedaj v Avstriji zdaj 13 ces. namestnikov in ces. deželnih predsednikov. Med temi so trije, ki se ne prištevajo privržencem centralistične stranke, in ti so: grof Potočki, ces. namestnik v Galiciji, baron Rodič, ces. namestnik v Dalmaciji, in Winkler, deželni predsednik na Kranjskem. Nikdo izmed teh treh ni strančar. Ostane tedaj še 10 družih, med katerimi so nekateri, od katerih se sicer ne more reči, da ne bi gravitirali na nemško stran s centralističnim odmevom, a vendar se niso centralistične strančarje pokazali, zato se o njih sme reči: „qui bene latuit, bene vixit“. Taki so: grof Sig. Thun v Salzburgu, vitez Bohuslav Widmann v Tirolih in grof Lodron v Celovcu. Ti trije gospodje se v čisto nemških deželah (Koroško pa ni to!) obnašajo blizo tako, kakor prejšnji trije v slovanskih deželah. Razen teh pa je še tretja skupina ces. namestnikov, katerih ne moremo nikamor drugam staviti, kakor v vrsto centralistične stranke, med katerimi nekateri ministru Taffe-u ne delajo naravnost opozicije, vendar povsod kažejo simpatije stranki centralistični, drugi pa, kakor Possinger (na Dunaji), Sumer (v Šleziji), Kübek (na Štajarskem), Pino-Friedenthal (gornji Avstriji) so znani odločni stran-

čarji. Državni poslanec dandanes je edini še baron De Pretis, ces. namestnik v Trstu; on sedí na levici državnega zbora, katera ga ima za intelektualnega vodjo Taaffe-u nasprotne stranke. Če ces. namestnik ali ces. deželni predsednik stoji v vrsti nasprotnikov ministerstva, si pač lahko mislimo, kako stoji z upravo v taki deželi! Taki načelniki so kolesa, ki stanovitno ovirajo to, kar so ministerstva nameni. Ces. namestnik ali ne sme biti državni poslanec, ali pa v državni zbornici mora pripadati večini zborovi, ki ne dela nasprotja vladi. Nedavno se je, kakor pravijo, c. k. deželni predsednik kranjski Winkler, ki je odločno stal v vrsti konservativne večine, po želji grofa Taaffe-a odpovedal državnemu poslanstvu, — al veliko bolj bila bi potreba, da bi ministerstvo migljeje dalo baronu De Pretisu, da bi se odpovedal namestništvu v Trstu ali pa državnemu poslanstvu. Iz vsega je razvidno, da je na pridržavi želeti marsikakih prememb o ces. deželnih načelnikih. Tako „Politik“, in pravo trdi.

## Naši dopisi.

V Gorici 15. avg. — Naša „Soča“ ima v številki 33 od 13. dne t. m. pomenljiv sestavek: „Cesarski namestnik baron De Pretis na ogledu po naših gorskih krajih“. Včeraj je bil gosp. namestnik spet tukaj (v Böckmannovi vili) in odrinil sinoči na Dunaj. — V petek je bil v Gorici vojaški škof, preč. gospod dr. Gruša, in z njim gosp. Jan. Gnjezda, prefekt ljubljanskega Alojzijsčca. Obedovala sta pri gosp. knez nadškofu in vse, kar je tukaj znamenitega, ogledala. — Sinoči je bil dostojen pogreb nekdanjega župana goriškega, vpokojenega svetovavca okrožne sodnije, g. Aleksandra pl. Claricini-a. Bil je rajnki pred leti tudi predsednik kmetijske družbe. Za njegovega predsedništva je izhajal prvi slovenski kmetijski list v Gorici („Umni Gospodar“). Gosp. Claricini je bil Slovincem popolnoma pravičen. Od njega imamo tudi marsikaj tiskanega, na pr. popis, kako se je neki nemi tukajšnji jud h krščanski veri spreobrnil in pa znamenito zgodovinsko-statistično knjigo o Gorici, ki jo jo gosp. Claricini izdal po tem, ko je bil odstopil od županstva. Rajnki je bil plemenit idealist. Poslednji njegov javni čin je bila osnova društva za nadzorovanje in domače izobraževanje odrasle šolske mladine — društvo, ki se ni nikdar vresničilo za to, ker se neki vzori ne dajo vresničiti, če ni — gmotnih, prozaičnih pomočkov, namreč — cvenka. — Program naše mestne gosposke za obhajanje cesarjeve 50letnice je uže priobčen. V torek večer bo sijajna bakljada (120 bakelj; vdeleži se je tudi g. Ritterjevo fabriško osebje iz Stračie). Dne 18. popoldne bo igrala mestna banda na Travniku; gazna svečava bo na mestne stroške pomnožena. Mestnim zavodom je namenjen primeren priboljšek. Vse drugo bo po navadi. Včeraj je starešinstvena deputacija ces. namestniku gosp. baronu De Pretis-u poklonila tudi voščilno adresno. — Važno službo pokopališnega čuvaja je podelilo starešinstvo (v seji 12. dne t. m.) Jožefu Ongaro-u. Tedaj — nič več „Močnik“! Starega pokopališča čuvaj je bil namreč rod za rodom nek Podgrivec s pridevkom „Močnik“ in vulgarni goriški pregovor, kedar se je o smrti in pogrebu govorilo, je bil: „Larin kal Močnik“ (pojdemo k Močniku). Od 1. septembra t. l. bo treba reči: „larin kal Ongaro“. Tudi „al númer trediš“ so rekli staremu mirodvoru, ker je imel ominozno številko 13; kakošno številko bode imelo novo pokopališče — ne vem. Prav zdaj se namreč nove številke (po graškem, dunajskem etc. sistemu) devajo po hišah; vsak